

Izšla vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.
Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori:
2687 South Lawrence Ave.
Office of Publication:
2687 South Lawrence Ave.
Telephone, Rockwell 4994

LETO—YEAR XXXVII Cena lista je \$0.00 Entered as second-class matter January 16, 1933, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. CHICAGO 23, ILL., PONEDELJEK, 21. MAJA (MAY 21), 1945 Subscription \$6.00 Yearly ŠTEV.—NUMBER 90 Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918.

Ameriške čete obkrožile japonsko vojaško trdnjavo

Enote desete armade dosegle uspehe v bitkah z Japonci v južnem delu Okinawe. Američani in filipinski gerilci zavzeli jez Ipo na Luzonu in potisnili v past več tisoč japonskih vojakov.—Avstralske in holandske sile prodrle do vzhodnega obrežja otoka Tarakana. Čungking naznanil reokupacijo Fučova, kitajskega pristanišnega mesta. Novi bombni napadi na japonska mesta in industrijska središča

Guam, 21. maja.—Čete desete ameriške armade in pomorščaki so obkrožili Shuri, japonsko vojaško trdnjavo na Okinawi, in prebili japonsko linijo v južnem delu v več krajih, pravi poročilo iz glavnega stana admirala Chesterja W. Nimitza.

Ameriške sile polagoma drobe odpor sovražnika v vseh sektorjih otoka. General John R. Hodge, poveljnik štirindvajsetega ameriškega armadnega zbora, je izjavil pred časnikarji, da se japonska sila razkraja pod udarci.

Pomorščaki so pognali Japonce z utrujenih pozicij na zapadni strani Shurija in jih zasedli. Ena ameriška pehotna divizija je okupirala strateške višine na severovzhodni strani japonske trdnjave. Operacije ameriških sil na kopnem podpirajo bojna letala z bombardiranjem japonskih postojank.

Guam, 19. maja.—Ameriške čete so dosegle nekaj uspehov na fronti v južnem delu Okinawe v ljutih bitkah z Japonci, toda Nahaja, glavno mesto, in trdnjava Shuri sta še pod kontrolo sovražnika. Enote dveh ameriških divizij so zasedle tri hribe v bližini Nahaje.

Admiral Chester W. Nimitz poroča, da Japonci odločno branijo svojo bojno linijo, ki se razteza od Nahaje na zapadnem obrežju otoka do Jonabara na vzhodu. Dva japonska bataljona sta bila uničena v bitki z ameriški četami na fronti pri Asati.

Japonci so bili pognani s strateškega hriba v bližini Ase po ljuti bitki. Nekaj japonskih letal se je pojavilo v ozračju nad fronto, a so bila kmalu razpršena. Nimitz ne omenja, koliko letal so Japonci izgubili.

Manila, Filipini, 19. maja.—Ameriške sile in filipinski gerilci so zavzeli jez Ipo, vir ene tretjine vode, ki prihaja v Manila, in potisnili v past več tisoč japonskih vojakov. Japonci niso razdeljali tega jezja in prišli je nepoškodovan v ameriške roke.

Filipinske gerilske enote pod poveljstvom polkovnika Marcusa Augustina so zapečatile vrzel na enem koncu doline, v kateri so zbrane japonske sile, ameriške čete pa so na nasprotni strani. Poročilo iz glavnega stana generala Douglasa MacArthura pravi, da se Japonci obupno bore.

Ameriška pehotna divizija, katere poveljnik je general Clarence Martin, je prodrla šest milj daleč v centralni del otoka Mindanao, zasedla Valencijo in dve japonski letališči. Tri druge ameriške divizije prodirajo proti reki Mangimi in drobe odpor japonskih sil. MacArthur pravi, da bo odpor sovražnika na tem otoku kmalu zdrobljen.

Avstralske in holandske čete so prodrle do vzhodnega obrežja otoka Tarakana. Vse važne točke na tem otoku so pod kontrolo čet. Izgleda, da bo otoku kmalu počiščen.

Kalkuta, Indija, 19. maja.—Čez 40.000 izbranih japonskih vojakov beži v smeri Mouleina, burmanskega mesta, pred britskimi in indijskimi četami. Mouleina leži 90 milj vzhodno od Rangona, glavnega burmskega mesta, ki je padlo pred dvema tednoma.

Jugoslovanska skupščina v Trstu

Diskuzije o ustanovitvi ljudskega tribunala

Trst, 19. maja.—Jugoslavlani so akcionisti zborovanje splošne skupščine v tem mestu. Člani te so bili izvoljeni v zadnjih dneh z namenom restavriranja demokracije v Trstu, ki je postal sporna kost med Jugoslavlji in Italijo. Naznanilo o sklicanju zborovanja ne omenja not Velike Britanije in Amerike z zahtevo, da morajo jugoslovanske čete zapustiti mesto.

(Britska radiopostaja je citirala poročilo ameriške časniške agenture Associated Press, da je bila civilna administracija v Trstu izročena skupnemu eksekutivnemu odboru, ki ga tvorijo Slovenci in Italijani. Ta odbor je naznanil, da se bodo kmalu vršile svobodne volitve.)

Na skupščini je med drugimi govoril general Dušan Kveder, poveljnik jugoslovanske vojaške posadke v Trstu. Svoj govor je zaključil z vzklikom: "Naj dolga živi avtonomni Trst v okviru federacije demokratične Jugoslavije!"

Na zborovanju je bila razprava o ustanovitvi ljudskega tribunala, ki naj bi prevzel vodstvo čiste v mestu. Skupščina je poslala telegrame maršalu Titu, maršalu Stalinu, predsedniku Trumanu in premierju Churchillju.

Istočasno se je vršilo zborovanje jugoslovanske osvobodilne fronte v Gorici, na katerem je bil izvoljen eksekutivni odbor. Poročilo pravi, da so partizani preprečili Italijanom formiranje bataljona, ki naj bi vodil odpor proti konskripciji.

Socialistična vlada v Holandiji

Clani delegacije omenjajo možnost

San Francisco, Cal., 19. maja.—Clani holandske delegacije na konferenci Združenih narodov vidijo možnost socialističnega vodstva prihodnje holandske vlade.

Clani kabineta Pietra Gerbrandija so resignirali in s tem izpolnili svojo obljubo, katero so dali kraljici Viljemi. Obljuba je bila, da bodo šli v pokoj in, s tem omogočili formiranje novega režima, v katerem naj bi voditelji odprtega gibanja proti nemški okupaciji sili dobili važne položaje.

Socialist W. Drees, ki je igral važno vlogo v holandskem podtalnem gibanju v vojnem času, bo morda nasledil Gerbrandija kot predsednik vlade. Eelco Van Kleffens, zunanji minister v sedanji vladi, ki je znan kot spreten diplomat, bo najbrže obdržal svojo pozicijo.

Med delegati petih velesil je prišlo do sporazuma glede ustanovitve odbora, ki naj bi vršil funkcije svetovne zaščitne organizacije takoj po zaključenju konferenci Združenih narodov v San Franciscu. Zadevna resolucija je bila sestavljena in predložena bo delegatom v sprejetje.

Odbor naj bi tvorili reprezentanti štirinajstih držav, ki imajo sedeže v eksekutivnih odsekih. Te države so Amerika, Velika Britanija, Rusija, Kitajska, Avstralija, Brazilija, Kanada, Čile, Mehika, Francija, Čehoslovakija, Holandija in Jugoslavija.

PREISKAVA PROTI NEMŠKEMU ADMIRALU DOENITZU

Listi zahtevajo akcijo proti vojnim zločincem

KONFERENCA ZAVEZNIŠKE KOMISIJE

London, 19. maja.—Zunanji minister Anthony Eden je razkril v parlamentu, da je bila odredjena preiskava proti nemškemu admiralu Karlju Doenitzu, Hitlerjevemu nasledniku, katerega je Moskva označila za vojnega zločinca. Londonski listi poročajo, da je bil Doenitz aretiran.

Eden je podal izjavo o preiskavi proti Doenitzu pod pritiskom britskega in ruskega tiska, ki zahteva takojšnjo akcijo proti vojnim zločincem. Tisk zahteva kolektivne in individualne obravnave, ne samo proti nacijskim ganežem, temveč tudi proti članom nemškega generalnega štaba.

Zunanji minister je zagotovil parlament, da bo Hermann Goering kmalu postavljen pred sodišče, da mu naloži zaslužen kazni. Dejal je, da še nima informacij, kje se nahaja Joachim von Ribbentrop, zunanji minister v Hitlerjevi vladi, zaenot pa je naglasil, da so bili storjeni koraki glede aretacije Ribbentropa.

Poročilo iz Copenhagna pravi, da je bil Karl Schnurre, trgovinski velekar nacističnega zunanjega urada, aretiran na Danskem. On se je nahajal v zadnjem marcu na Švedskem. General Albert von Ihne, bivši Hitlerjev tajnik, je bil aretiran v vili nekega italijanskega grofa v Rovertu. Pehotna divizija sedme ameriške armade je ujela Arthurja Geislerja, bivšega governerja v Poznanu, Poljska, in generala Heinza Reinefartha, poveljnika nemške posadke v Kuestrinu.

Uradnik zavezniške komisije za kaznovanje vojnih zločincev je dejal, da bo na seji članov te komisije, ki se bo pričela 31. maja, padla odločitev o procesu proti vojnim zločincem.

Emil Hacha, lutkarski predsednik Češke in Moravije, ki je podpisal pakt s Hitlerjem in mu s tem izročil Čehoslovakijo 1. 1939, je bil aretiran. Poročilo o aretaciji je poslala iz Prage v London ruska časniška agentura Tass.

Senat odobril zvišanje plač

Washington, D. C., 19. maja.—Senat je sprejel zakonski načrt, ki določa zvišanje plač federalnim uslužbencem za šestnajst odstotkov. Načrt je bil poslan nižji zbornici, kjer bo tudi sprejet. Vojni delavski odbor je odobril zvišanje in izjavil, da je v soglasju s programom stabilizacije.

Francosko obrežje posejano z minami

Pariz, 19. maja.—Francosko obrežje od Dunkirka do španske meje je posejano z nemškimi minami. Več sto ljudi je bilo ubitih, ko so stopili na skrite mine. Francoski avtoritete so uposile razorožene nemške vojake pri iskanju in odstranjevanju min.

Truman obiskal bivšega državnega tajnika

Washington, D. C., 19. maja.—Predsednik Truman je obiskal Cordella Hulla, bivšega državnega tajnika, ki se nahaja v mornarični bolnišnici v Bethesda, Md. Razgovor med njima je trajal 50 minut. Truman ni hotel razkriti predmeta razgovora.

Domače vesti

Osvobođen

Slickville, Pa.—Mary Repes je prejela veselo vest od svojega sina Stanleyja, da je bil rešen iz nemškega ujetništva, v katerem se je nahajal od 16. dec. 1944, in da je na poti domov.—Družina Louis V. Pirman je 5. maja dobila krepko prvorojenka. Oče in mati sta člana društva 379 SNPJ in upanje je, da postane tudi hčerka. Čestitke!

Padel na Pacifiku

Waukegan, Ill.—Družina Matt Slana je bila obveščena, da je lani padel na Admirskega otočju njen sin Pvt. Frank Slana. Pred dobrim letom je vojni departament poročal, da je poginjen od 15. apr., nedavno pa je prišlo obvestilo, da je bil ušel. Bil je član KSKJ, samostojnega društva in Eagles. K vojakom je šel prostovoljno novembra 1940 in preko morja aprila 1943. Poleg staršev zapuška tri brate in dve sestr.

Umrli na morju

Beaver Falls, Pa.—Družina Thomas Pavlinich je bila uradno obveščena, da je 10. jan. umrl na morju njen sin Nicholas, star 21 let in v službi pri mornarici. Ta družina je že prej izgubila drugega sina v vojni in sta starša zdaj ostala brez otrok. Bil je član KSKJ.

Is Clevelanda

Cleveland.—Po dolgi bolezni je umrl Matevž Debevec, star 73 let, doma iz vasi Radle pri Blokah, odkoder je prišel v Ameriko pred 45 leti. Zapuška žena, dva sinova (enega v vojni v Nemčiji), poročeno hčer, dve vnukinji, brata Andreja v Smithfieldu, Pa., in več drugih sorodnikov.—V ponedeljek je v Collinwoodu umrl Mirko Erdelac, star 62 let in doma iz Koprivnice na Hrvaškem, odkoder je prišel v Ameriko pred 32 leti. Tujak zapuška žena.—Med 26 Clevelandčan, ki so bili osvobojeni iz nemškega ujetništva, sta tudi dva slovenska fanta: Sgt. John Verhovnik in Pfc. Edward F. Hočevar.—Frank M. Kastelic je bil po 50 mesecih službovanja častno izpuščen iz armade. Preko morja, v Afriki in Italiji se je nahajal 28 mesecev.—Iz bolnišnice se je vrnil domov Joseph Furlan, ki je bil operiran na želodcu.

Avtna unija odobrila načrt

Thomas priporoča takojšnjo produkcijo avtomobilov

Washington, D. C., 19. maja.—Unija združenih avtnih delavcev, včlanjena v Kongresu industrijskih organizacij, je odobrila načrt odzvoja vojne produkcije, ki določa produkcijo 200.000 novih avtomobilov v tem letu.

R. J. Thomas, predsednik unije, je po konferenci s člani odbora, priporočil takojšnjo produkcijo avtomobilov, kar naj bi odvrnilo odslovlitve delavcev. Na sestanku s časnikarji je dejal, da je bilo že več tisoč delavcev odpuščenih, ko je vladni odbor prekal naroda glede produkcije bojnih letal, tankov in vojaških motornih vozil po zaključitvi vojne v Evropi.

"Začutil sem se, ko sem bil informiran, da nobena vladna agencija nima jasnega programa glede odzvoja brezposelnosti," je rekel Thomas. "Vojaške avtoritete so nam povedale, da bo čez 100.000 avtnih delavcev izgubilo zaslužek v tem letu. Velike tovarne v Willow Runu pri Detroitu bodo odlošile 41.000 delavcev v prihodnjih tednih, ker so bila naročila za produkcijo bojnih letal preklicana." Thomas je naglasil, da bi morale vladne agencije posvečati večjo pozornost problemu brezposelnosti, ki pride v času preureditve industrije, ki so udeležene v produkciji orožja, za produkcijo civilnih potrebščin.

Stalinova izjava o poljski vladi

Formirana mora biti na podlagi sprejetih resolucij

London, 19. maja.—Radio Moskva poroča, da je Stalin podal izjavo, da se poljski problem in formiranje nove vlade lahko rešita le na podlagi resolucij, sprejetih na konferenci "velike trojice" v Jalti na Krimu. Sovjetska Rusija se bo držala teh resolucij.

"Moje mnenje je," pravi Stalin v izjavi, "da se poljsko vprašanje mora rešiti na podlagi doseženega sporazuma med zavezniki. Treba je izpolniti naslednje pogoje:

"Kadar bo poljska začasna vlada reorganizirana, mora zavzeti obliko narodne enotnosti na isti način kot v Jugoslaviji, kjer je bil svet narodne osvoboditve priznan kot jedro enotne vlade.

"Sovjetska Rusija hoče prijateljsko poljsko vlado, ne pa tako, ki bi tvorila sanitetski kordon, naperjen proti Sovjetski uniji. V poljsko vlado morajo priti ljudje, ki imajo tesne zveze z ljudstvom.

"Aretacija šestnajstih Poljakov, katerih vodja je general Okulicki, notorični razkolnik, ni v nobenem oziru povezana z vprašanjem prenosne poljske začasne vlade. Ti so bili aretirani na podlagi zakona, ki je bil uveljavljen v interesu zaštite sovjetskih armad. Sličen zakon ima Velika Britanija v interesu svoje obrambe.

"Poljske so aretirale sovjetske vojaške avtoritete na podlagi dogovora z začasno poljsko vlado. Poročila, da so bili prizadeti Poljaki povabljeni v Rusijo v vrho pogajanj, so neresenična. Sovjetska vlada se ne bo nikdar pogajala z elementi, ki so ostražali zaledje ruskih armad."

Nova japonska mirovna tipanja

Ponudbe niso uradnega značaja

Washington, D. C., 19. maja.—Japonci so po razpustu imperijske zveze, fašistične stranke, obnovili tipanja za sklenitev miru. Vodja te je bil premier Suzuki in ustanovljena je bila 1. 1940 pod vodstvom vojaške klike, katere je odgovorna za zahrbtni napad na Pearl Harbor.

Uradni krogi v Washingtonu ignorirajo poročila, da je prišla ponudba glede kapitulacije Japonske in da so jo zavrnili, ker ni bila v soglasju s formulo brezpogojne kapitulacije.

"Taka poročila se bodo ponavljala," je rekel pomožni vojni tajnik Patterson. "Jaz jim ne verjamem, možnost pa je, da bom presenečen."

V diplomatskih krogih se opazja in naglaš neuradni značaj japonskih tipanj. Ti vedo, da japonski agenti in industriji iščejo luknje v formuli brezpogojne kapitulacije in prihajajo na dan s ponudbami brez uradne podpore. Ameriške avtoritete niso doslej našle še ničesar, ki bi služilo legitimni ponudbi, na katere osnovi se bi lahko pričela pogajanja. Ponudba bo morala priti na bazi brezpogojne kapitulacije, drugače ne bo upoštevana.

JUGOSLOVANI IN ANGLEŽI NA STRAŽI V TRSTU

Potrebščine za zavezniške sile prihajajo v luko

TITO ODGOVORIL AMERIŠKIM AVTORITETAM

Trst, 19. maja.—Britske čete in jugoslovanski partizani skupno stražijo važna poslopja zdaj, ko je spor glede kontrole mesta postal zadeva diplomacije.

Napetost, ki je nastala, ko so jugoslovanske čete vkorakale v Trst in ga zasedle, se je polegla. Izgleda, da sta not, kateri sta Velika Britanija in Amerika naslovili maršalu Titu, razčistili oziroma. Potrebščine za zavezniške sile v severni Italiji prihajajo v tržaško luko brez ovir.

Tanki, ki so se nahajali na mestnem trgu, so bili odstranjeni. Partizani drže mestno hišo in v okolici prevladuje mir. Kmetje iz bližnjih krajev vozijo pridelke v Trst in jih prodajajo prebivalcem.

Nasičevanje prebivalcev je še vedno problem, toda upanje je, da bo rešen. V krajih na severni in zapadni strani Trsta se je situacija izboljšala po umiku Titovih čet z ozemlja na zapadni strani reke Soče, katero so te čete zasedle pred enim tednom.

Ameriške čete so blokirale ceste v več krajih pri Gorici, ko je maršal Tito odredil umik jugoslovanskih čet in pokrajin na zapadni strani Soče. Britske vojaške avtoritete pravijo, da se Titova odredba glede evakuacije čet polagoma izvaja. Titove sile še vedno kontrolirajo Trst, Gorico in druga mesta na Istrskem polotoku kljub navzočnosti britskih in ameriških čet.

Ameriške čete so ustavile partizane in vozove, natrpne s plenom. Večino med onimi, ki so prišli na vzhodno stran reke Soče, so tvorili člani brigade italijanskih komunistov Garibaldijeve divizije, ki sledijo Titu.

Belgrad, 19. maja.—Maršal Tito je v odgovoru ameriškim avtoritetam, ki so protestirale proti jugoslovanski okupaciji Celovca, sugeriral, naj jugoslovanske čete ostanejo na Korškem, pridejo pa naj pod poveljstvo britskega feldmaršala Alexandra.

Danski parlament potrdil pogodbo

Copenhagen, Danska, 19. maja.—Parlament je soglasno potrdil pogodbo med Dansko in Ameriko, da slednja dobi mornarične in letalske baze na Grenlandiji. Pogodba je bila sklenjena pred nekaj meseci. Parlament je tudi razveljavil vse protikomunistične zakone. Ta akcija je bila gesta prijateljstva med Dansko in sovjetsko Rusijo.

Apel na Trumana za intervencijo

Chicago, 19. maja.—Uradniki organizacije transportnih kompanij so apelirali na predsednika Trumana, naj poseže v stavko voznikov tovornih avtov, ki je ustavila prevoz živil in vojne materiala. V stavki, katero je oklicala neodvisna unija, je zavojevanih čez 7000 voznikov.

Danska delegacija na poti na konferenco

Copenhagen, Danska, 19. maja.—Danska delegacija je zapustila to mesto in odpotovala na konferenco Združenih narodov v San Franciscu. Načelnik delegacije je Henrik Kauffman.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENTGLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE
JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (izven Chicago) in Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrti let; za Chicago in okolice Cook Co. \$7.50 za celo leto, \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$9.00. Subscriptions rates for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cook County \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenamernih članov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Nekaj z domačega vrta

Po zbegani logiki nekega slovenskega urednika, ki je čez noč postal (postala?) velik "r-r-revolucionar," so v neki nesrečni deželi danes "fašisti" oni ljudje, ki so se pet let junaško borili v svoji podzemski armadi proti nacističnim barbarom. In "fašisti" so zato, ker se branijo domačih in tujih totalitarcev. Res ni čudno, če je svet tako zmešan; toda če ga bodo učili taki svetovni politični "strokovnjaki," bo še bolj na glavo postavljen. Naj še omenimo, da je znanje tega slovitega urednika tako globoko, da Berlin doledno piše—Berlin! Podobnih krilatice kar mrgoli.

Pri nekem drugem slovenskem listu "svetovnega slovesa" (seveda v metropoli) pa uredniki in njih farovski pomočniki kar spati ne morejo, kajti vso Slovenijo in vso Jugoslavijo bo pozabal—HUDIČ! Seveda BOLJŠEVIŠKI hudič. Jojmenje, kaj bo? Sam Lucifer je prišel z vsimi svojimi pomočniki v nesrečno Slovenijo, sploh v vso Jugoslavijo in pričel širiti svoje Satanske nauke.

Ni dovolj, da so ti Hudičevi partizani porušili vse one cerkve in farove, katere so naciji in domači klerofašistični bramborci spremenili v svoje trdnjave in kasarne, marveč so zdaj baje pričeli odpravljati tudi obvezen krščanski nauk v šolah, zapirali samostane—seveda kolikor jih niso razdeljali—nune in menihe pa menda spodili na delo. Se več! Ti Hudičevi partizani nameravajo ločiti tudi cerkev od države! To je pa že preveč—mogoče tudi "več kot preveč!"

Rušenje farovžev in cerkv, v katerih so se zapirali bratje in sestre Hitlerjevega reda in svete katoliške cerkve—vse to je sigurno največje lopovstvo. Partizani bi se bili morali teh svetšč, katere so dobri naci-katoliki spremenili v oborožena gnezda, na široko ogniti. Ampak ti poslanci Belcebuba se niso zmenili za Božjo kazen. Res jojmenje, kaj bo s takim narodom, ki se ne boji niti Božje kazni?

Se slabše pa je, če se poslanci samega Satana spravijo nad samostane—nad svete menihe in nune in fajmoštre in kaplane, ali pa celo nad škofe, ki so prisegli zvestobo Hitlerju in tretjemu rajhu, na drugi strani pa molili za Mussolinija in njegovega zaveznika v Vatikanu. Pravimo, da ni hujšega kot če partizani, navdahnjeni od samega Boljševiškega Satana, skušajo očistiti samostane in farove in škofije nacifašistične nesnage, ki je bila pripravljena vdnjati sveto vero Hitlerjevemu redu in prodati svoj narod za 30 srebrnikov.

Se stokrat slabše pa je, če ti poslanci Satana pravijo, naj bo učenje krščanskega nauka, muslimanskega korana ali pravoslavnega katekizma prosta zadeva vsakega posameznega Jugoslavana, cerkev pa ločena od države.

"Premislite, ljudje božji! V 'komunistični' Sloveniji, trdnjavi naše sv. cerkve, ne bo nihče več prisiljen učiti se katekizma in krščanskega nauka! Nihče več ne bo prisiljen hoditi v cerkev! Cerkevne poroke ne bodo več obvezne! Država ne bo več podpirala cerkve in njenih Kristusovih namestnikov! Vse breme v zvezi s podpiranjem cerkve in dušnih pastirjev bodo morali nositi sami verniki, naši ubogi katoliški bratje in sestre..."

Tako čitamo v metropolskem listu "svetovnega slovesa."

Je res hudo—ali bolj podobače: "Je res hudič!" Vse naše najgloblje simpatije so na strani teh revežev. Strašni dnevi so zanje napočili. Huda boljševiška mora jih tlačiti podnevi in ponoči. Kaj bo s Slovenijo, z vso Jugoslavijo, če bo cerkev ločena od države; če se bo vsakdo lahko poročil na sodišču; če za otroke v šolah ne bo več obvezen krščanski nauk, mohamedanski koran, pravoslavni katekizem, etc. etc.; če bodo verniki morali sami vzdrževati svoje cerkve in šole, sami skrbeti za dušne pastirje in menihe in nune in škofe in svetnike... Res bo vse Hudič vzel!

Vse te stvari so sicer del ameriškega sistema, del ameriškega življenja. Ze res. Ampak kar je dobro za Ameriko, v kateri se je tudi katoliška cerkev razvila v največjo versko ustanovo, v največji in najbogatejši cerkveni biznis, ni dobro za Slovenijo, ni dobro za Jugoslavijo—sploh za nobeno državo! Cerkev bi morala biti del države in obratno, kakor je bila dolga, dolga stoletja. Vsakdo bi moral iti k spovedi, vsakdo hoditi v cerkev, vsakdo zjemati učenost le v katekizmu, vsakdo se poročiti v cerkvi in ji dajati Petrove novce, vsakdo biti krščen in cerkveno pokopan, vsakdo živeti le za "oni svet"—da te na tem svetu lažje obirajo in izkoriščajo gospodarji v fraku in talarju...

Uboga Slovenija! Uboga Jugoslavija! Če res dobi versko svobodo—približno tako kot jo imamo v tej deželi. V tej svobodi se riez dobro počutijo tudi visoki in majhni dušni pastirji z lajki vred, ki lahko svobodno molijo svojega Boga, lahko svobodno grade cerkve in samostane in župnišča in svoje šole. Ampak v starem kraju naj bi vse ostalo po starem. Ako ne, bi bil tudi Hitlerjev "novi red" boljši od—Satanskega boljševizma! Sigurno pa bi bil boljši, sploh najbolj idealen tak red, taka verska "svoboda" kot jo je zadnje dni razglasil španski klerofašistični krvnik Franco. Kot ste gotovo že čitali ali slišali, je Franco osrečil Špance s "popolno versko svobodo," toda le v okviru rimskokatoliške cerkve! Take "verske svobode" bi bili veseli tudi naši klerikalci—sploh klerikalci vsake narodnosti.

Nam se nekaj sanja, da si ljudje okrog "svetovnega dnevnika" pulijo lase tudi iz nekega drugega razloga: Če bo v starem kraju cerkev res postavljena na lastne noge, odtrgana od vladnega korita, pri katerem se je redila kot debela svinja dolga stoletja, bodo na katoličane v tej deželi prihajali apeli za denarno podporo za vzdrževanje cerkve v Jugoslaviji. In tako bo manj denarja za slovenske—in pravoslavne—župnije tukaj. Zato tudi toliko gromnja v klerikalnem in tudi pravoslavnem taboru proti "boljševizmu" v starem kraju.

Glasovi iz
naselbin

RAZNI KOMENTARIJI

Canton, O.—Vse je mirno na starem kontinentu... Le tu in tam se sliši pritožba kakega gangsterja v maršalski uniformi, ki se pritožuje nad svojo usodo. Kako kruti in zverinski so bili ti junjerci! Enako naj bi končali!

Prepirljiva Iraka, posebno De Valera in njegova žlahta južne parcele, sta dobila jako hladen poklon v nedeljo, 13. maja, od britskega ministrskega predsednika Churchilla. V svojem govoru je dregnil ono, ki raje služi gangsterjem kot pa poštenim namenom.

Ako bi dal De Valera Angliji na razpolago južna pristanišča v začetku vojne, ne bi toliko hrabrih angleških mornarjev danes počivalo v temnih globinah Atlantskega oceana. Severna Iraka pa se je izkazala bolj prijazna svoji sosedni Angliji.

Kristjanska dogma vedno poudarja humanitarnost in toleranco, tega pa ne dobiš na Iraki med katoliško in protestantsko frakcijo.

Leta 1941 je na bregu Rokavskega preliva stal državnik in gledal v razburkano valovje. Na ulicah Londona pa se je zopet slišalo ječanje siren ambulancnih avtomobilov. Po ulicah so padale Goeringove bombe ter ubijale rojake tega neomajnega državnika Winston Churchill.

Churchilla je vzel precej časa, preden je prepričal ostali svet o nevarnosti evropskih in orientalskih gangsterjev. Morda bi bila smrt boljša kot živeti v tako kritični uri. Ako bi ti gangsterji modernega časa uspeli ter premagali ostali svet, bi se pričela za vsa ljudstva moderna sužnost, ki bi potisnila zgodovina krutstva in galej na zadnjo stran.

Osebnost, politično in versko prepričanje je postranska zadeva, kadar srečaš moža ali ženo, ki sta za seboj pustila delo v prid sreče, svobode in tolerancije. Naj še dolgo žive možje, ki so rešili zemljo in morja pred modernimi pirati. Tisti, ki so se pa obračali po vetru ter tipali na os osi, naj padejo na smetišča!

Pričela se je karavana, toda ne karavana kamel v puščavi, ampak karavana modernega brodovja. Nešteto naših mladih fantov se vrača domov preko hladnih valov severnega Atlantika skozi Panamski prekop v valove ogromnega Tihega oceana.

Tam na orientu in na celini Azije, kjer udarjajo gorki valovi Pacifika s tokom Arktika, čaka še ogromno delo na naše fantje in sorabce drugih narodnosti. Vi, oceani, ogromne so vaše meje in strahotne vaše globine! V temah teh globin počiva nešteto hrabrih mornarjev in drugih

dobrin. Vaši razburkani valovi se bodo umirili in vaše globine nasitile. Tudi podvodno piratstvo se bo umaknilo iz vaših globin in na vaši ogromni površini se bo pričelo življenje miru in dobrih.

Michael Chok.

NADALJEVANJE
STARE PESMI

Cleveland, O.—Oj, ta preslica, koliko dela mi je nakopala, ali kljub temu jo ljubim.

Prejel sem precej pisem radi preslice. Mnogim ni poznana, ko pa jo vidijo, pravijo, da so jo poznali v stari domovini. Neke tu rojena članica me je vprašala, kako se rastlina imenuje v angleščini. Angleški slovar pravi: "Equisetum (ekwisitum)" a widely distributed genus of rush-like cryptogamous plants, especially those known as horsetails or scouring-rushes. A bristler.

Dasi sem že opisal, kako se mora ravnati z njo, me še vedno vprašujejo, prav tako, kakor da bi bil v tem biznesu. Naberilo jo, posuši v senci, da ne izgubi moči, skuha iz nje čaj in ga spi vsaj tri velike kozarce na dan. V nekaj tednih se boš počutil bolje, ako se boš ravnal po teh navodilih. Seveda, alkoholnih pijač ne smeš piti, kar ti bo povedal tudi vsak zdravnik, ki te ima resen namen ozdravit.

V stari domovini, v okolici Ljubljane, so imenovali to rastlino tudi "žabčna", ker raste čestokrat blizu močvirja. Nazivajo jo tudi konjska mrva, ker je podobna konjskemu repu.

Neki rojak bi rad vedel, zakaj so oni, ki so šli v Rusijo, zopet nazaj prišli. Zato, ker ni vse zlato, kar se sveti. Ameriška goveja ali telečja pečenka je veliko okusnejša kot sovjetska ribja juha. Rusija je za Ruso dobra, ker so jo navajeni, ni pa za Američane, ki so navajeni na kaj boljšega. Sicer pa sem se zadnjič zmotil, ko sem zapisal, da so šli (trije) v Rusijo, kajti bilo jih je pet.

Dotični dopisnik tudi pravi, da je bil avstrijski vojak in pozneje ujetnik v Rusiji in sedaj nam hoče pokazati slovanstvo sovjetov. No, saj to ni nič novega za nas, ki poznamo slovanstvo. Cesar Franc Jožef je izgubil vojno, ker je imel jako slabo vojaštvo. V svoji službi je imel tudi dobrega vojaka Švejca, kateri je tudi bil ujetnik v Rusiji. Skoraj vsi so bili ujetniki, a nihče ni maral za slovanstvo in sovjetstvo, kajti komaj so čakali, da so prišli v Ameriko, ker v slovaniki državi ni vse zlato, kar se sveti, in prav tako se ne cedi med za vsakim vogalom.

Da, tukaj se večkrat dogodi, da je sedem slabih let, nato pa pride sedem dobrih in imamo dovolj piva, žganja, šunk in potice. Lahko prepevaš po slovensko, prirediš igro, svobodno moliš, kolneš itd. Vse je dovoljeno v tej deželi demokracije.

Well, prijatelj Alojz Pirc, ti

si bil avstrijski vojak, jaz pa Strica Sama. Vi ste vedno bežali, mi pa vedno podimo sovražnika in tako smo tudi izpodbili velikega sanjača, ki je sanjal o veliki Nemčiji, a danes pravijo, da je izvršil samomor, nekaj, kar je on priporočal drugim.

Čitali smo, da se je končno svet zdrnil. Res? Selet? Jaz pa sem mislil, da je bil veliki oče v Beli hiši, ki ga je pred kratkim poklicala bela žena v večni lovišči, zdravljena že pred več leti in je bil slutil, kaj prihaja. Strela božja, saj smo razumeli, kam ga vodi njegov cilj. Pod njegovim vodstvom smo prikorakali tja, kjer so se grozodejstva začela in sedaj so ustavljena.

Zakaj niso ameriški listi poročali o Rusiji to, kar poročajo danes? Ali menda ne zato, ker so Slovani? Saj vendar pisa sam Slovani ruski državljani. Poročali niso zato, ker sovjeti ne dovoljujejo ameriškim poročalcem v svojo "demokracijo" državo in tako ne morejo o neki stvari poročati, ako je ne vidijs sami. Well, fantje, vi boste morali iti v Sovjetsko Rusijo in tam priboriti svobodo govora in tiska. Saj še ubogi Molotov ne sme storiti nobenega koraka, ne da bi poprej vprašal Jožeta Stalina, če sme storiti to ali ne. Da, najbolje je, da pojedete v Rusijo in tam priborite to, kar imate tukaj.

Ameriki se moramo zahvaliti, da ni danes podjarmljena Rusija in druge slovanske dežele. Ameriška produkcija je rešila svet. To dobro ve tudi Jože Stalin in je javno dal priznanje ameriški produkciji. Torej, vsi oni, ki ste za sovjetce, posnemajte Stalina in recite: "Thanks to American production that saved us from Hitlerism!"

"Ali boš odgovoril tistemu, ki je dejal, da se ne bom povzpel tako visoko kot Hitler?" me je vprašal neki rojak. Nič mu ne bom odgovoril, ker se ne izplača. Pozdrav vsem mojim kolegom in tudi "Big" Tonyju.

Frank Barbič.

TO IN ONO

West Middlesex, Pa.—Nekaterim ljudem ni nikoli prav. Ko je neka babura iz Sharona zvedela, da je umrl predsednik Zedinjenih držav Roosevelt, je pokleknila na dvorišču, se ozrla proti nebu, poljubila zemljo, nato pa se zahvalila Bogu, da je umrl Roosevelt in zano izrazil, da bi ga moral hudič k sebi že poprej poklicati.

Taki so ljudje! Kaj hočemo, jih je mnogo, katerim ne more ne Bog in ne hudič ustreči, pa če bi jim same piške serviral na krožniku. Leta 1905, ko sem živel v Pueblu, Colo., sem prvič volil in potem skozi naprej, vendar pa moram reči, da ni v tem času še noben predsednik toliko dobrega storil kot Roosevelt. Ko sem čul, da je umrl, sem kar obstal in dejal: "Prehitro, dosti prehitro je umrl!" Škoda, da ni živel vsaj še eno leto in uredil poveljne razmere v prid naroda, kajti pri takih ureditvah je treba dobrih, poštenih in razumnih mož. O Rooseveltu lahko z mirno vestjo rečemo, da je imel vse te vrline.

Ko smo se v petek, 27. aprila, peljali proti Clevelandu po opravkih za Slovenski dom v Sharonu, smo se mimogrede ustavili v Warrenu, O., kjer so imeli mrliča in so se prav pripravliali, da ga ponese k zadnjemu počitku. Toda prišli smo še ob pravem času, da smo se poslovili od njega. Umrl je Frank Gradišar, gospodar in oče, star 55 let, doma iz Lašč. Zapustil je soprogo in več odraslih otrok.

Franka sem dobro poznal še iz Puebla, Colo. Tam sva skupaj delala v cinarni, katere sedaj ni več. Leta 1910 pa sem se preselil iz Puebla v Sharon, čez nekaj let pa se je "prifurral" v Sharon tudi Gradišar, toda delo mu ni ugajalo in se je zopet povrnil v Pueblu, kasneje pa se je preselil v Warren, O., in živel tam do svoje smrti.

France me je večkrat obiskal in vselej sva si imela veliko povedati. Pueblu sva klicala "naša stara domovina" in v mislih sva imela mnoge prijatelje iz Puebla. "Včasih pa je res lušno b'lo, tukaj pa ni tako; tam smo včasih na debelo pili, tukaj pa

V okraju Palm Beach, Fla., je skupina unijekih pleskarjev brezplačno prebarvala sirotišnico za pohabljenе otroke.

bolj tanko..." sva se pogovarjala. Na tem mestu izrekam družini pokojnega Gradišarja globoko sožalje.

Kakor sem že omenil, smo se 27. aprila peljali po opravkih v Cleveland. Tam smo dospeli že ob desetih dopoldne. Najprej smo šli zajtrkovat v gostilno Hribar in Shustarsic, potem pa po opravkih za Slovenski dom. Po delu smo obiskali tudi Slovenski narodni dom na St. Clair ave., prav tako gostilničarja Petkovika, družino Perše in Fabjančič. Najlepša hvala za prijaznost in smotke, Joe.

Ko sem se 2. maja peljal z nočnega dela, sem se gredoč ustavil pri moji omoženi hčeri Zagar. Ona mi je vsa vzneta povedala, da sta bili tisto jutro na dvorišču dve srni in en srnjak. Ko je Jack stopil ven, da gre na delo, so se splašile in ena se je zagnala na sosedovo verando, nato se zaletela v vrata, prebila šipo, nato pa preko sobe v jedilno shrambo, kjer je zopet razbila šipo in skočila na prosto. Kar nisem mogel verjeti, da je resnica, toda ogledal sem si škodo, ki jo je naredila srna in se prepričal, da so srne resnično obiskale Sharon. Srne so namreč prišle na obisk k lovčem... O tem obisku je poročal tudi sharonski časopis.

Anton Valentincič.

ZADEVA JETNIKA
BOWERSA

St. Louis, Mo.—Kdor daruje kaj za kakšno stvar, je upravičen vprašati, kako stvar napreduje. Prejel sem nekaj pisem, v katerih me rojaki vprašujejo, kako je z jetnikom Jovom Bowersom.

Ohljubil sem, da bom v javnosti poročal, kako bo izpadla njegova zadeva. Njegova prošnja za pomilostitev bi imela priti pred pomilostitveni odbor 10. aprila. Čakal sem in čakal obvestila od pomilostitvenega odbora, toda do danes še nisem na jasnem, ali bo prošnja uslišana ali ne. Od osebe, ki je v dotičnem odboru, sem zvedel, da še ni prišla na vrsto, ker ima še drugih 140 prošelj rešiti. Čestokrat vzame ves teden, predno odobrijo ali zavrnejo eno samo prošnjo.

Torej tukaj je zadržek. Dotična oseba pa mi je obljubila, da bo prišla Bowersova prošnja pred odbor ta mesec. Odvetnik in jaz ne moreva nič več pomagati. Midva sva imela jako veliko dela z zadevo in prav tako veliko stroškov. Morala sva vložiti cele kupče prošelj, ki so obsegale veliko strani. Prošnje sva morala tudi izročiti merodajnim osebam, kajti vsaka prošnja mora priti šerifu v roke, ker se takih dokumentov ne sme po pošti pošiljati. Kakor hitro bom dobil kakšno obvestilo od pomilostitvenega odbora, bom v javnosti poročal.

Joe, ako boš čital te vrstice poprej kot pride tvoja zadeva pred odbor, prosim te, da se zadržiš in ne dolži in ne meči krivde na nikogar. Odvetnik in jaz sva storila vse, kar je bilo v naši moči, da te dobimo na prosto. Torej, bodi previden!

Ciril Medved.

SLOVENKI IN SLOVENE
OSVOBOJENI

Chicago, Ill.—Moj brat John Mesec, ki se nahaja s prvo ameriško armado v Nemčiji, je pisal zadnji teden in nam sporočil, da je srečal dve Slovenci in enega Slovenca, katere je osvobodila prva ameriška armada. Osvobojenci so ga prosili, naj sporoči njihovim sorodnikom, da

so zdravi. Naša družina pa ne pozna nikogar izmed njihovih sorodnikov ali prijateljev, zato pošiljam imena dotičnih Prosveti za objavo.

Sledeči so bili osvobojeni od ameriških čet, s katerimi se je seznanil moj brat John: Marije Meze, doma iz Vrhnik ob Potoku, št. 22, pri Ljubljani; Marija Škorjanc, katera ima mater nekeje v Zedinjenih državah; Jože Kukovec, Rožna ulica 28, Ljubljana.

Frances Mesec.

PRISPEVKI ZA
JUGOSLAVIJO

East Helena, Mont.—Naša podružnica št. 28 JPO-SS je tudi letos zbrala nekaj denarja za staro domovino. Zbrali bi gotovo več, toda nekateri voditelji so popustili in prenehali delati za organizacijo, katero so od kraja s takim navdušenjem podpirali. To je precej vplivalo na posamezne podružnice in mnoge so prenehale z aktivnostjo. Škoda, da so nekateri glavni uradniki pri JPO-SS tako nestalni. Ni vredno, da bi o teh stvareh sedaj razpravljali, rečem pa, da je bila organizacija JPO-SS že prej ranjena, predno se je pričela dobro razvijati.

Darovali so sledeči: Anton Miheleč \$20; po \$5: Frank Hrella, Frank D. Sasek, Jack Skof, društvo Lovca 143 SNPI, društvo sv. Cirila in Metoda 45 KSKJ in društvo sv. Alojzija 43 ABZ, ostali, po številu šestnajst, pa manjše vsote. Skupaj \$72. Najlepša hvala vsem darovalcem!

Joseph M. Sasek, tajnik in blagajnik.

O DELU V LIVARNI

Milwaukee, Wis.—Sedaj zopet delam v tovarni, in sicer deset ur na dan. Plačajo okrog \$1.25 na uro. Toda ko človek dobi ček v roke, ostane malo denarja. Od plače odglodajo za to in ono in bogzna še za vse kaj in ček je podoben okostanjaku. Tu delajo tudi kranjski Janezi in neki Ribničani. Slednji dela tu že mnogo let in ko sem ga vprašal, kaj bo počel z denarjem, mi je odgovoril: "Kaj neki..." Jaz pa sem si mislil, da morda kupi konja in mu da ovsa, da se bo imel vsaj on dobro v tej deželi. Oves namreč ni racionalan.

Čestokrat delamo kar po sedem dni v tednu. Ko sem prišel v to deželo, se mi ni niti sanjalo, da bom kdaj obogatel... Sedaj pa vse kaže, da bo denarja kar na koše... Gospodje, dvonožne zverine na vrhu človeške družbe, pa so plačani dvakrat na mesec.

Upam, da bom naložil v mojo malho veliko dolarjev, kajti delo je kot igračka, dolarjev pa na koše... Vse gre gladko, kakor da bi bilo s salom namazano. V tem delu sem se uril že pred 16 leti in kar se človek enkrat nauči, nikoli več ne pozabi. Ako bi še poprej vedel, da imajo nekateri delavci tako dobro plačano dela, bi že davno poprej prišel po kolino v Milwaukee. No, nič zato, ker sem malo pozne, bom pa delal malo bolj dolgo in popravil, kar sem zamudil.

Sedaj pa moram končati, kajti papirnice so na stavki in je bolje, da ne napišem preveč dolg dopis, kajti lahko se zgodi, da ne bi zagledal belega dneva.

Kakor hitro bom imel dovolj denarja, si bom kupil peč in kar v livarni kuhal in spal, kajti tako bo še najboljšje.

Frank Kroll.

V Prosveti so dnevne svetovne in delavske vesti. Ali jih čitate vsak dan?

Slovenski vodniki in preroki

Dr. Ivan Lah
(Nadaljevanje)

Primož Trubar (1508-1586)

Tako sta se z velikimi težavami rodili prvi dve slovenski knjigi in sta nastopili svojo pot v domovino. Neznani "prijatelj vseh Slovencev" prihaja kot dober učitelj s knjigo v roki in poziva vse, ki jim je mar prave vere, da sodelujejo pri vzgoji naroda. Toda njegova beseda je našla le malo odmeva v domovini, Trubar pa ni razpotal z denarnimi sredstvi, da bi nadaljeval svoje delo. A dobra usoda je poskrbela zanj in za nas. Prišel je na Nemško-koparski škof P. P. Vergerij, ki se je zavzel za našo stvar in pomagal Trubarju, da je leta 1555 izdal zopet prvi dve knjizici v latinskih črkah in prevod "Evangelija svetega Matevža."

V predgovoru Trubar govori o težavah, ki jih ima pri svojem delu, kajti "slednji začete je težak in nepopoln," vendar poln navdušenja piše "te pravi cerkvi božji tega slovenskega jezika" in ji pošilja svoje delo, ker "večji del ljudi v naši deželi drugega jezika ne zna, samu ta slovenski" in je to edini način, da narod spozna pravo versko resnico.

Tako je naš veliki reformator postavil temelj slovenski pismenosti. Njegovo delo je rodilo svoj sad. Kulturno življenje v naši domovini se je začelo prebujati. Slovenska knjiga dobiva čim dalje več prijateljev in podpornikov. Domače plemstvo, ki je večinoma pripadalo novi veri, postane krepka opora našemu kulturnemu delu. Na gradovih, kjer se je dotlej čula slovenska beseda le med tlačani in služabniki, postane slovenska knjiga dragocen dar. V mestih zmaguje slovenska beseda, ki si je priborila svojo pravico v cerkvi.

Trubar marljivo nadaljuje svoje delo. Že leta 1557 izda prvi del "Novega testamenta," v nadaljnjih dvanajsetih letih pa izvirni ves prevod. Med tem so se razmere tako izpremenile, da so ga kranski stanovni povabili, naj se vrne v domovino. Leta 1561 se je Trubar slavnostno vračal v Ljubljano. Cerkev sv. Elizabete v meščanskem spitalu je postala središče novovernikov. Tu je Hrbar pridigoval in pripravljal ustanovitev slovenske evangelijske cerkve in šole. Ni bil več sam. Okoli njega se je zbrala četa zvestih učencev in delavcev.

V Ljubljani je bila ustanovljena stanovska srednja šola. Njen ravnatelj je postal naš tedanji prvi vzgojitelj Adam Bohorič iz Krškega, ki je z vsemi silami podpiral Trubarjevo delovanje. Na tej šoli je poučeval tudi nadarjeni Sebastijan Krelj iz Vipave, ki je postal naš drugi pisatelj. A Trubarja je klicala dolžnost zopet na Nemško. Slovenska knjiga je dobila med tem novega plemenitega podpornika.

Hans Ungnad baron Soneški, bivši štajerski deželni glavar, je prišel na Wuertenskenberg, da bi razširil Trubarjevo delo na vse balkanske Slovane, da bi bili vsi deželni nove prave vere, in upal je celo, da bo izpreobrnil one slovenske nevernike, ki so se bili poturčili, kajti vedel je, da sega slovenski jezik tja do Carigrada, kjer je bila srbsčina nekak diplomatski jezik. Zato je ustanovil v Urahu tiskarno, kjer naj bi se tiskale slovenske in hrvatske knjige z latinskimi, glagolskimi in cirilskimi črkami.

Toda komaj je zatisnil oči naš prvi vodnik, začeli so se bližati črni oblaki nad slovensko domovino. Prihajali so od nemškega Gradca, kjer je bil dvor nadvojvode Karla in od leta 1586 univerza, ki je pripravljala mladino na bojni protestantstvu. Dolgo so doleteli stanovi odvrčali pretečo nevarnost in ščitili versko svobodo naših pokrajin, ki jim je bila nagrada za obrambo državnih mej proti turškim napadom.

Po bitki pri Sisku je turška nevarnost minila in jezuiti so prišli v Ljubljano, da izvrše delo izpreobračenja. Do leta 1600 je večina slovenskih knjig zgorela na grmadi. Predikantje in učitelji so bili izgnani in z njimi vsi, ki se niso odrekli "krivi" veri. Mnogi so se poskrili in zatajili svoje prepričanje. Med zadnjimi, ki so zapuščali domovino in iskali svobode drugod, je bil Trubarjev sin Felician. Mnoge je zanesla pot daleč v svet in so se izgubili v tujini.

Nikoli ne umrje duh človeški. Duhovnega življenja sveti ogenj, ki jaz zanetil bi sem pa nekda,

ugasil ni. O neki lepi dan, uže se iskra, tleča na skrivaj, in zopet oživi duh narodov. (Dalje prihodnjic)

Delegat rdeče Kine v San Franciscu

Napisal William Winter

Komunistična stranka Kine je zastopana na konferenci v San Franciscu. Njen predstavnik je priprazen, srednje star, dobrovoljen Kitajec po imenu Tung Pi-Wu. Tung si prizadeva, da bi objasnili Amerikancem cilje in politične smernice svoje stranke. Stranke, ki niso vključene v kuomintang, so v San Franciscu v manjšini, tako da kuomintang odloča o vsem na podlagi svoje večine pri glasovanju. Kljub temu pravi Tung, da je srečen, da je prišel v San Franciscu, ker mu daje to priliko, da razčisti vsaj do neke mere napačne vtise, ki so se razširili v Ameriki glede kitajskim komunistov. Pregled tega, kar pripoveduje Tung, je v kratkih besedah naslednji:

Teoretično ni v ideologiji kitajskih komunistov ničesar, kar bi jih bistveno ločilo od komunistov v drugih deželah. Njih cilj je, da seizdajo svobodni svet, v katerem naj izginejo vojna, izkoriščanje in skrb za golo ločal o tem, kaj hoče. Dokler pa traja vojna, se je treba zadovoljiti s tem, da se zniža breme narodov, v kolikor pač mogoče.

Na vsem komunističnem ozemlju so bile ustanovljene zadruge, in sicer zadruge konzumentov in producentov, ter so v veliki meri povečale pridelek. V pokrajini Yenan dela skoro vsa vojska od časa do časa na polju, da pomaga kmetom. Od komunistov kontrolirana ozemlja imajo skupno prebivalstvo skoro 95 milijonov ljudi. Armada šteje preko 900.000 mož. Oprema teh čet so puške in strojnice, toda, ker ni nobenih dobav iz zunanjega sveta, so mnoge teh čete le slabo opremljene in oborožene. To je redna armada. Poleg nje so še milijne čete, ki štejejo preko 2.200.000 mož. Te čete so rezerva, ki se začasno le vezba ter poseže v boje le, ako je njihovo domače ozemlje napadeno. Obseg armade ni bil povečan, ker primanjkuje orožja. Cilj teh oboroženih sil pa je, po besedah Tunga, pobijanje Japoncev.

Investicije ameriškega kapitala bi bile dobrodošle, in bi bile tudi pod zaščito vlade. Komunistične oblasti so besne le proti veleposelnikom in oderuhom. Takomunistična stranka ni protikapitalistična, temveč le proti izkoriščevanju. Ona zahteva za narod demokratičnih pravic in obtožuje kuomintang, da je diktatoričen.—ONA.

Delo obnove v Donski kotlini

Moskva. (ONA)—Delo obnove v ogromnem industrijskem okraju Donske kotline, katerega so Nemci tako temeljito porušili, napreduje s toliko bržino in uspehom, da bi jo bili ruski inženirji smatrali za sanjavo in vizionarno, ako bi jo bil kdo napovedal še pred dobrim letom dni.

Tam, kjer so bile pred dvemi leti same razvaline, mrtev svet, delajo že s polno paro ogromne instalacije premogovnikov in tovarov orodja. Dolge kače valonov prihajajo in odhajajo, do vrha natovorne s premogom, koksom in jeklom. Tristošestdeset preplavljenih premogokopov je zopet v obratovanju, veliko število jeklarn in livarn, tomaževih peči in tovarov koksna brusa svoj dim v zrak tam, kjer so se razprostirale pred nekaj meseci same puste razvaline in pogorišča.

Mesec za mesecem poskakujejo številke produkcije. Tovarna za železo in jeklo Jenakljevo producira 12.000 ton na mesec več kot je bilo računano pred letom dni, da bo producirala—

Pravilno rasno naziranje

Piše dr. Margaret Mead

Kot vemo, obstajajo mnoge tradicionalne ideje o plemenih in izvornosti, ki so zastarele in ki niso prav nič v skladu z modernimi znanstvenimi dognanji. Te zastarele ideje in nazori precej ovirajo razvoj boljšega razumevanja, med rasami in narodnostnimi skupinami. Mnogo teh zastarelih nazorov in idej najdemo v naši vsakdanji govorici; najdemo jih v poeziji in v pregovorih. Posledica tega je, da se napačno naziranje z ozirom na rasni izvor prenaša od generacije do generacije. In če hočemo preprečiti posledice, izvirajoče iz nevednosti in napačnih pojmov prošlih generacij, tedaj moramo biti vedno čuječi v tem pogledu.

Eden izmed vsakdanjih pojmov, ki naletimo nanj, je, da so nekateri ljudje "čistega" rasnega ali plemenskega izvora, do čim so drugi mešani in torej plemensko nečisti oz. nepristni. V resnici se je človeško plemo mešalo med seboj že tisočletja. Mešane rasne skupine so bile v mnogih slučajih osamljene tekom generacij in tako si je ljudstvo teh skupin postalo medsebojno podobno fizično, a v drugih slučajih pa se je mešanje z zunanjimi ozi. tujimi skupinami nadaljevalo in v takih skupinah se ni razvil določen rasni ali narodni tip človeka.

Kadar govorimo o mešanih ali "pristnih" skupinah, moramo vedeti, da je precej zavajano od tega, na katero zgodovinsko dobo se naslanjamo. Kadarkoli so namreč člani dveh skupin bili tekom zgodovine ločeni med seboj za dolgo dobo, so tudi razvili različne fizične svojstvenosti, in če sklenemo potem potomec takih skupin medsebojne zakone, opazimo, da otroci iz takih zakonov v resnici izgledajo "mešani", posebno ako jih primerjamo s pristnimi sorodstvom na eni ali drugi strani. Toda ako se potem ti mešani tipi še nadalje ženijo in molijo med seboj, opazimo, da se je iz rasne ali narodne mešanice razvil "pristen" rod ali skupina. To se pravi, da so poznejše generacije razvile gotove fizične svojstvenosti, ki so se iz družinskega oz. rodbinskega sorodstva prenesele na ves rod ali skupino, ki se je sprilo teh svojstvenosti potem ločila od drugih skupin ali rodov.

V podeželskih krajih vidimo, da so si ljudje medsebojno veliko bolj podobni nego mestni prebivalci, to pa zato, ker na deželi je izhajalo potomstvo iz rodbin, ki so tam živele morda stoletja, a v mestih pa se ljudstvo neprestano meša med seboj, ker je dotok prebivalstva v mesta stalen.

Človeško plemo poseduje to jakost, da nima v svojih vrstah skupin, ki bi se ne mogle mešati med seboj. Ta možnost mešanih zakonov med člani različnih skupin je povezana s človekovo dostopnostjo do prilagoditve spremembam.

Ta dostopnost človeka do prilagoditve različnim spremembam omogoča, da vzamemo visoki ljudje v zakon pritlikavce, debeloglavi drobnoglavci itd., pa imajo lahko eni kot drugi lepe in zdrave potomce. Ravno tako je človekova prilagodljivost tista, ki mu omogoča, da se privadi različnim klimam, da uživa lahko raznoliko hrano in dela pod različnimi okolninami, se pravi različnih jezikov in različnih načinov življenja. Ta izredna prilagodljivost človeka, ki vključuje tudi možnost medsebojnih zakonov med različnimi skupinami, je neprecenljiva človeška posest, katere edina mu je omogočena, da se je razširil po vsem svetu—po svetu, katerega bi radi spremenili v eno samo občestvo.

Druge napačne pojmovanje in razlaganje glede rasnih skupin je ono o "superiornih" in "inferiornih" rasah. Plemo ali rasa je v glavnem označba za tri velike ljudske skupine, ki so živele ločene druga od druge tako dolgo, da so razvile precej ostre in vidno začetne razlike—to so kavkaško, zamorsko in mongolsko plemo. Razlika med temi rasami je v fizičnih svojstvenostih, kot v laseh, postavi in barvi. Te telesne značilnosti pa se ravna tudi po podnebnju in tako vidimo, da je temnejša polt bolj prilagodljiva vroči klimi

več kot 6.000 ton preko tega, kar je pridelala leta 1940. Ta slučaj je značilen za zamah, s katerim napreduje okraj.

Celo tri glavne rase, v katere delimo človeštvo, niso belešile velikih razlik v krajih, kjer so se stekala skupaj ljudstva vseh treh plemen. Razlike so ostale ponajveč zato, ker je bilo potovanje omejeno in so ljudje ostajali v svojih krajih. Pred štiri sto leti so živeli v Ameriki oziroma američkem kontinentu člani ene od treh velikih plemen—Mongoloidi; danes pa se razvija nov fizični tip iz vseh treh glavnih plemen.

Zelo važno je tudi, da vemo, kdaj lahko rasno označbo rase in kdaj ne. Tako n. pr. moramo vedeti, da ni rasa Poljakov ali Ircev, Angležev ali Špancev. To so narodnosti, ljudje, ki prihajajo iz iste dežele ali države ter govorijo isti jezik, posedujejo isto kulturo itd. Tudi nimamo katoliške rase ali židovske rase. Katoličani, židje, protestantje, vsi so skušali obdržati svoje vero s tem, da so prepovedovali in odsvetovali sklepanje zakonov z drugovernimi, razen ako je drugoverni zakonski drug ali družica bila pripravljena prestopiti v vero svojega zakonskega druga.

Vse tri religije pa so sprejemale v svoje vrste posameznike vseh plemen. Židovski priseljenici iz Rusije, francoski katoličani, ki so se priselili v Kanado in potem od tam v Združene države, so ohranili mnogo svoje privatne kulturne dedščine, ki so jo zaeno s svojo vero prinesli s seboj v novi svet. Toda včasih vsemu temu so to le verske skupine in ne rase. Faktično je skoro vse na svetu, kar najbolj cenimo—državljanstvo, jezik, vera, način življenja—docela neodvisno od rase. Včasih se pripeti, da se pojavijo posamezniki, ki hočejo ločiti človeka od njegovega brata človeka, kot se je to zgodilo v zadnjih letih. Ustvariti in vzpostaviti hočejo vez razlik, ki v resnici ne obstajajo.—FLIS.

Načrt za kontrolo oblačilnih cen

Večina izmed nas se zaveda, da cena obleki stalno narašča. Od časa, ko je pokojni predsednik Roosevelt izdal naredbo, da morajo ostati oblačilne obleke na določeni stopnji, se je obleka podražila za 12 odstotkov, in to od spomladi leta 1943 pa do konca meseca marca letos. To pomeni, da potrošimo \$1.20 več na vsakih deset dolarjev, ki jih izdamo za obleko. Cena obleki je narasla medtem, ko so ostale cene drugemu blagu na razmeroma stabilni stopnji. Vzrok temu je najti v pomanjkanju cenejšega blaga za izdelovanje obleke, bombažnih nogavic, otroške obleke, kot tudi delovne obleke.

K podražitvi obleke v splošnem je pripomoglo dejstvo, da v trgovinah skoro ni več najti cenejših vrste obleke, vendar smo pač primorani kupiti dražjo obleko—ali pa nič. Resnica pa je tudi, da ta dražja obleka v trpežnosti in kakovosti ni boljše vrste obleka, pač pa najčesteje cenena obleka prodana po višji ceni.

Nadaljni vzrok povišanju oblačilnih cen je iskati tudi v tem, da je oblačilno produkcija zanemarljivo izdelovanje cenejših obleke, ker je v krojenju dražje obleke več dobička. Zahteva po obleki je precej visoka, blaga primanjkuje in tako so oblačilna podjetja posegla po večjih dobičkih, ki jim jih je nudila ta okolščina.

V svrhu pobijanja dviganja cen obleki in v prizadevanju, da se spravi na oblačilni trg potrebne količine cenejših obleke, je urad za upravo cen (OPA) skupno z uradom za vojno produkcijo (WPB) stopil v razgovore z zastopniki oblačilne industrije z namenom, da se izdela program, potem karega bo mogoče kontrolirati cene obleki ter vzpostaviti prednosti za dobavlje blaga srednjih cen z dovoljenjem WLB. Obe veliki vojni vladni organizaciji pa priznata, da je velika težava v vzpostavljanju kontrole v vojnem času v tako veliki in komplicirani industriji kot je naša oblačilna industrija.

Chester Bowles, sedanji administrator, je dejal, da ima ta vladna agencija največje preglavice z uveljavljanjem kontrole cen v oblačilni industriji. V mesecu marcu so bila v teku kongresna zaslišavanja, toda oblačilni in tekstilni magnati so pobijali vladni program kontrole cen, češ, da bi izvajanje istega vrglo na cesto mnogo izurjenih oblačilnih delavcev ter bi morale mnoge tvornice zapreti vrata.

Na podlagi takih in slinih pri- tožb in protestov je bil program nekoliko spremenjen, "ne da bi

izgubil na svoji učinkovitosti, ampak je tako omiljen omogočil dobivanje dovoljnih zalog blaga za krojenje glavnih vrst obleke za konzumente," kot je to objasila tozadevna izjava vladnega vojnega urada za produkcijo.

Po načrtu WPB in OPA, ki je bil predložen pred par meseci, je upravičen vsak oblačilni izdelovalec važnejših vrst obleke do prednosti v dobivanju blaga, in sicer na podlagi njegove prejšnje dokazane količine proizvodnje. Na ta način morejo oblačilni tovarnarji dobiti potrebno blago za civilno uporabo in prednice so obvezane, da drže blago za one tovarnarje, ki imajo prednostne (priority) pravice. Edino na ta način, pravi OPA, bo mogoče zagotoviti stalno dobavo potrebnega blaga za krojenje obleke nižjih in srednjih cen, ter preprečiti lstezanje tkanin v tovarne, kjer izdelujejo drago obleko.

Da se prepreči znižanje kakovosti, je obvezan vsak izdelovalec, da uporablja iste vrste blaga in isto kakovost krojenja kot v prvi polovici leta 1943. Za zaščito konzumentov bodo morali oblačilni tovarnarji priti na vsak kos izdelane obleke listk s cenami, določenimi od OPA, ki pravi, da konzumenti že poročajo o trgovinah, ki imajo na razpolago obleko iz raznih bombažnih tkanin, na kateri so pritrjene določene cene. Priča- kuje se, da bo že prihodnje mesece na trgu več delovne, spodnje in vrhne obleke po nižjih in srednjih cenah, s čemer bo veliko pomagano posebno delavskim slojem, katere je naraščajoča draginja v obleki najbolj prizadela. V splošnem bo ta obleka boljše kakovosti in nižje cene, a pomniti moramo vkljub temu, da je še vedno potrebno paziti na obleko, ki jo imamo in jo tudi pokrpati, da bo več časa držala.

—FLIS.

AGITIRAJTE ZA PROSVETO!

Vojna je polna dramatičnih prizorov. Slika kaže nekega japonskega samomorniškega letalca, ki je s svojim letalom, naloženim s glicerinom in dinamitom, mislil treščiti na ameriško bojno ladjo v bojih na daljnem Pacifiku. Toda je sgrešil in treščil v morje. Zadnje tedne so Japonci na ta način potopili še več ameriških ladij.

IZ MODERNEGA SVETA

Spisal F. S. FINŽGAR

(Nadaljevanje)

V Petru je rasla strašna slutnja. Zapičila mu je nohte v možgane, čutil je nemir, čutil je, kako mu vre kri v glavo, in njegovo srce je prosilo na kolenih, naj ne bo resnica, kar mu kot strašen sum lega na dušo.

"Maretko! Povej!"
"Peter, zdravnik je—hinavec!"
"Hinavec, hinavec — — — Maretko, ne razumem te. Hinavec — — — zakaj?"
"Peter, jaz pustim tovarno in pojdem za dekle na kmete. Nič več mi ni prebiti!"
Maretko je začela ihteti.

Peter pa je govoril na pol šepetaje:
"Ne, ne greš, Maretko! Ti nisi za težko delo. Tu ostaneš—saj ti pomagam jaz; nič se ne boj. Saj kmalu vse mine—in vse bo drugače! Povej mi torej, zakaj bi bil hinavec novi zdravnik. Meni ugaja prav zelo!"

"Boljši je Seme; ta pokaže zlobnost kar naravnost, zdravnik je pa zviti lisjak!"
"Zakaj?"

"Seme mi je danes razmetel dva zavoja žrebčev in odtrgal 20 vinarjev. Zdravnik je to videl. Kasneje se je vrnil in mi dal krono—za mater—je rekel. Tudi pri ravnatelju bo prosil zame, je rekel. Ali tista Korta, že veš, tista je rekla, da me hoče le ujeti na krono. Zato sem jo vrgla proč in je ne maram, rajši beračim!"

"Maretko, ne veruj tega! Korta je kača. O zdravniku tega ne morem verjeti!"

"Res ne verjameš?"
"Zares ne, Maretko!"
"Ti ne veš, kaj sem trpela! Kar zbežala bi bila!"

"Nič ne beži! Potrpi in bodi močna, Maretko, povem ti, da pride dan—strašen dan—Zaupa!"

Petru so se divje zasvetile oči, da je dekle osumnilo, ko je njeno oko srečalo ta ogenj.

"Peter, Bog ne daj, da bi mu kaj prizadel! Lepo te prosim, ne ubijaj!"

Peter se je nasmehnil; le s silo je vrgel črno odejo na misli, ki jih ni smel in ni upal izdati Maretki.

"Ne ubijaj? Meniš, da sem tak?"
"Saj vem, da nisi—Lahko noči!"

Za pečjo se je zdramila starica, ko je Maretko zaprla vrata.

"Peter, moliva!"
"Lei!"

"Češena si, Marija . . . ki je za nas krvavi pot potil!"

Peter se je boril spočetka v molitvi—vpiral je oči v razpelo na steni—a počasi je to izginalo. Ustnice so se mehanično gibale; v mladencu se je dvigal sum in dvom. Vero je vdahnil svoji ljubljenci, vero v poštenost zdravnikovo—toda njegova vera vanjo je trepetala, kakor bilka na stepl—veter je žvižgal mimo nje in evillil: Vsi so enaki—vsi so enaki! In na steni je videl namesto zbičnega, kronanega Odrešenika—slovesno vstajenje—in množice so se zbirale in dvigale pesti ter kričale:

"Zbudite se, vstanite!"

VI.

Egon Seme je hodil tistega jasnega večera ognjen s havelokom po cesti, ki je vodila mimo paviljona, kjer je bilo kontrolorjevo stanovanje. Nebo je bilo prekrasno, zvezde so gorele tako na gosto, da je druga drugo mračila in tako blizu so bile, da bi človek iskal debla, ki sega do neba in potresel bi ga, pa bi se vaulo kakor snežnik izpod neba teh zlatih draguljev.

Toda Seme ni bil mož, ki bi pod to praznično

kupolo imel slovesne misli. Njegova domišljija je bila v lužo; rajši je gledal zlate zvezde v bližnjem umazanem tolmunu, kjer so v blatenem ledu mežale kakor pijane večje. Pogosto se je pa oziral na razsvetljena okna kontrolorjevega stanovanja, kjer je mimo gardin hodila vitka postava, kronana s mogočnimi črnimi lasmi in oblečena v elegantni matine.

Seme je ob vsaki pojavi pridržal korak, skozi nos je gnol laško ljubavno pesem, njegove oči so se pripile na okno, zenice so se mu širile in spodnja ustnica mu je lezla naprej. S silo se je moral odtrgati od okna. Vendar ni glave okrenil proč od svetlih lis v prvem nadstropju. Kakor strasten lovski tat je prežal na plen, da ga ubije vsaj z očmi, da vsaj njegove misli ugledajo srno pred nogami.

Izza cipresnega grma se je naenkrat pojavila ženska postava, ogrnjena z veliko ruto, ki je kakor ponošena čunja visela čez rame.

"Dober večer, milostni gospod oficir!"

Semenu je bilo silno všeč, če ga je kdo tako nazval, ker je bil izredno ponosen na to, da je nekoč rožljaj s sabljo po ulicah. Korta, zvitka ženska, je to dobro vedela. Globoko se mu je priklonila in ročno zasukala glavo na vse strani, iščoč, je li vse varno, kakor prepovedna kača, ki se dvigne iz trave in gleda po sovražniku.

Seme je bil jezen, da ga je motila.
"Kaj hočeš! Marš! Poberi se!"

"Samo besedico, prosim, eno samo besedico! Kako me je zeblo, ker sem čakala tu na mrazu; pa za tebe vse potrpi, Egonček!"

Seme se je ugriznil v ustnico. Udaril bi bil žensko, toda bil je njen rob—zaslužil se je sam.

"Kaj imaš? Hitro povej!"

"Kronico sem vam prinesla pokazat! Poglejte, novi zdravnik je začel posipati pot do Maretko s takim-le peskom!"

Pomolila je izpod rute raztrgan rokav, in na dlani prav pred obrazom Semenuvim se je posvetila krona.

"Kaj, kaj, povej! Kaj hočeš?"

"I no, nič, ali pa je podoben vam, gospod Egon, ki tudi zalezujete to gosposko maček. Vrnili se je, ko ste jo vi ozmerjali—in ji dal krono. Pa jo je vrgla—hinavka—jaz sem jo pa pobrala, dobra je. Hihhi! Torej, Egonček, pazi na ta kruhek, da ti ga zdravnik ne poje izpred nosa!"

"Kaj mi mar! Beži!"

Seme se je obrnil in s komolegm odrinil Korto ter upiral oči zopet na razsvetljena okna.

"Egon!" Korta ga je potegnila za havelok.
"Egon, še ti mi daj eno krono. Veš, dveh potrebujem."

"Ubijem te, če ne greš! Izgubi se!" Seme je sical skozi zobe in zamahnil z roko.

Korta se ga ni bala. Prihulila se je, njene oči so se bliskale v temi kakor mački, ki drži v krempljih ujeto miško.

"Hi-hi-hi! 'Golobček moj, srček moj'—enkrat tako, potem pa: 'Ubijem te!' Egonček, kronico—če ne, bo jutri v tovarni škandal, da te bo psa sram!"

Seme je segel v žep po krono, ki je izginila v iztegnjeni roki z raztrganim rokavom. Pest se je zaprla, nadzornik je zaškrtač z zobmi, Korta pa je že izginila v noč, kakor zli duh. Seme je pihal za njo grozne klete. Toda videl ni, kako se je na ovinku pridružila črni senci še druga, večja in krepkejša in sta obe senci zavili v bližnjo bežnico.

(Dalje prihodnjic.)

nilo razlil. Kostja je prišel k Irini ter je samozvestno dejal: "Lahko greste! Pouka danes ne bo!"

Par tisoč otrok je bilo na tovarnah. Živeli so s svojimi starši po barakah in zemeljskih votlinah. Oče in mati sta delala: gradila sta giganta. Otroci so se pa klatili po snegu in blatu. Bombardirali so avtomobile s kamenjem in zafkravali stare Kirgize: "Kirgiz ima v r — — — kis!" Razmetavali so deske in pločevinaste škatlje, se pretepali in preklinjali. Paška, sin nekega kopača, je vpil: "Krotov je Anjuto povabil v barako in tam jo je poj — — —" Oče je narahlo Paško: "Drži gobec, mrha! Ubijem te, če te še kdaj čujem!"

Toda Paška se ga ni bal. Iz Vladivostoka je prišel in ves svet se mu je zdel majhna kepa; on, Paška, pač ne more nikjer poginiti. S Tjomo Celisovim sta ukradla Nemcu Güntherju veliko klobaso in štiri steklenice pivja. Napila sta se in šla v luknjo na ledu kopat. Ko se je Tjoma nekoč s krivogledim Pavlihom pretepal, mu je ta zasadi nož v trebuh; ni čutil ne krvi ne bolečin. Le ogorčeno je kričal: "Ta mrha, kožu mi je prerezal!" Kopači so se jezili, ker jim je Tjoma plačil kljuseta. Toda giganta je Tjoma

VRHNJA PLAST

"Pape so rekli, ako Wallace preskrbi dovolj dela za vse, potem bova morala tudi midva delati, ko dorasteva . . ."

ka ljubil. Ko so januarja radi hudega mraza počivala vsa dela, je Tjoma stopil k inženirju Solovjovu in dejal: "Sami le-nuhi so! Pustili bodo, da bo beton zmrznil. Jaz bi lahko šel s svojimi tovariši h koksni ogrevnicam; pogled, imam podložene hlače."

Daška Ignatov je šilil v Amerikano Dynesa, ki je bil pri Martinovih pečeh: "Dobil bi rad kilo bonbonov. Napišite mi izkaznico za ameriško prodajalno. Tam jih gotovo dobim. Denar dam jaz!" Kostja se je bahal, češ, kako je premeten: dva obeda dobi v kantini dnevno. Vanjka, ki so mu pravili "jež", se je nekoč v Topolnikih priplazil na nogometno igrališče in z žebljem prebodel dve žogi. Ko so pa pionirji sklenili, da bodo aktivno sodelovali pri gradnji obrtne šole, je isti Vanjka štirinajst dni neumorno delal. Podajal je zidarjem opeko in ni zamudil pri delu niti minute. Ko ga je Ljoša vabil, naj pride k njemu, da mu bo pokazal škorca, ki ga je vlovil, ga je Vanjka ostro zavrnil: "Pusti me! Toliko dela je, ti pa prihašaj s takimi otročarijami!"

Premagal je izkušnjo kljub vroči želji, da bi imel kakšnega škorca.

Učitelji so bili preobremenjeni z delom. Od jutra do večera so sedeli v šoli. Starši se niso mogli brigati za decu. Ko je prišla Paškina mati domov, je stopila s sopihanjem in stokanjem k umivalniku. Paškin oče je pil žganje in v svoji ohromelosti tulil na sina: "Od česa imaš tak obraz? Ves spačen si!"

Divje in hitro so rasli otroci. Gigant je bil za nje nekaj pragoz. Občudovali so ameriške žerjave in vrvenje najrazličnejših strojev in ljudstev. Sanjari so o tem, da bodo kmalu postali inženirji in risali so fantastične načrte. Šolska berila so jim bila dolgočasna. Znanje so si hoteli priboriti med strešno

opeko, Kirgizi, premogom in ilovico. Radi napol gnile jabolke so se stegli. Često pa je kak predrznež zamenjal svojo kožu-hovinasto čepico za škatlo cigarete. Če jih je spraševal učitelj o revoluciji l. 1905, so bili v zadregi: za nje je bila to davna preteklost. Zato so pa poznali vse avtomobilске znamke. Vedeli so kdo je na seznamu udarnikov in kdo na črni listi. Ljubili so giganti; toda zdelo se jim je, da ga odrasli prepočasti grade. Omalovaževalno so gledali na bradate kopače ali primitivne samokolnice. Priznavali so samo ekskavatorje. Zmerjali so se s kulaki in gradili majhne aeroplančke. Pred tepežem so se posvetovali: "Ne z dlanjo, temveč s pestmi!" Sovražili so tuje strokovnjake, a občudovali cowbojske klobuke in kratke angleške pipice. S polnimi žepi peska so med nemško uro vpirali "plinsko vojno." Vojaški pouk so cenili nad vse. Splaziti se brez vstopnic v kino so smatrali za tveganja vredno delo. Znanji so jim bili vsi filmi. Hary Piel je bil junak. Vedeli so za vse konzume in javne kuhinje. Kot živi prospekti so vedeli, kje se dobi ta ali oni predmet in po čem so na trgu jajca. Poznali so delovanje visokih peči. Pisali so s pravopisnimi napakami; slovnica jim je bila španska vas.

Kostja je dejal nekoč Angležu, ki je delal v elektrarni: "Danes še tlačite Indijce, toda ko bodo postali Indijci klasno zavedni, ne preostane od vaše Anglije niti figa." Anglež se je prisiljeno smehljaj in vprašal: "Odkod veš to?" Kostja se ni dal premočiti: "Komsomolskajo Pravdo čitam. Ko bom dovršil šolo, bom šel v Indijo in se boril proti Anglezem." Kostji je bilo enajst let.

Ivan Nikolajevič je stokal, zmujen od samega hrupa in tuljenja, ki se je razlegal okoli njega: "Brezvestni otroci!"

ANY BONDS TODAY?

By Fibber McGee and Molly

Illustrated by Gregory D'Alessio

"There were fifteen for three good Americans, Mabel. Make 'em out to Vladimir Windomskoy, Rachel Riffle and Giovanni Petruccioli."

Ravnodušno mu je Miška odgovoril: "No, pa smo! Tudi brez vesti se izhaja, pa še kako!" Ko je Olga Vladimirovna svetovala otrokom izdajanje stenskega časopisa, je Miška vso noč delal. Drugo jutro je pojasnil materi, zakaj je prebdel vso noč: "Če kolektiv od mene kaj zahteva, moram to na vsak način izpolniti."

Med njimi so bili izumitelji, pustolovci, pesniki, pretepači, pa tudi sebičnejši. Če je učitelj znal pihati na njihova srca, so pozabili na kamenje in kupčije. Pazljivo so poslušali in se vsajali nad sosedom, če je vprašal tovariša, ali bo kmalu odmor. Tvorili so zadnji kader revolucije in bili so še otroci.

Irina je bila šele v dvajsetem letu. Dobro je razumela vablivo šepetanje pomladi, ki se je prikradla skozi široko odprta okna v učilnico. Ljubila je še drsalke, halo — klice v gozdu in bonbone. Morda je sanjala o Kuznecku tako, kot je sanjal rdečelasi Kostja o Indiji. Ko pa se je znašla pred otroci, je izgubila glavo. Predorala je že bila, da bi govorila v njihovem jeziku. Ohraniti običajno hladno razdaljo med otroci in učiteljem, ne, tega ni mogla, tega ni hotela. Jezna je bila sama nase kot otrok. Kako si le upa govoriti o kontrarevolucionarnih dejanjih? Ne, mora se jim pojasniti . . .

Obupano je zrla okoli sebe. Plaho je spregovorila: "Otroci . . ." toda že je skočil Kostja na Miškin hrbet in pričel vpiti: "Pouk je radi izčrpanega programa končan!" Otroci so se smejali. Takoj so vse opazili: nogavice, rdečico, tresoč glas. Videli so, da se jih Irina boji. Plesali so okoli nje in peli:

(Dalje prihodnjic.)

ILLINOIS BELL TELEPHONE COMPANY

"EMPLOYMENT OFFICE" ZA ŽENSKO

Street Floor 309 W. Washington Street

TISKARNA S.N.P.J.

spejoma vsi

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, čestitke, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovanskem, češkem, angleškem jeziku in drugih

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO SNPJ. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

. Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne Cene umerna, unifikirano delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY

2887-88 S. Lawndale Avenue Chicago 22, Illinois

TEL. ROCKWELL 4904

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklopu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov in eno družino k eni naročnini. List Prosveta stane za vse enako, za člano ali naročnika \$6.00 za eno letno naročnino. Kar va člani plačajo pri posameznem \$1.20 za tednik, so jim to prištejejo k naročnini. Torej sedaj ni varstva, reči da je list prodan za člano SNPJ. List Prosveto je vaša lastnina in gotovo je v vaši družini morda, hi bi rad čital list vsak dan.

Pojasnilo: Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vrsto lista Prosveta. Ako tega ne storijo, tedaj mora upravništvo snizati datum se to vrsto naročnika.

Cena lista Prosveta je:

Za Zdrav. države in Kanado \$6.00 Za Chicago in okolice je \$7.50

1 tednik in 4.00 1 tednik in 6.30

2 tednika in 3.00 2 tednika in 5.10

3 tednika in 2.60 3 tednika in 3.90

4 tednika in 1.80 4 tednika in 2.70

5 tednikov in 1.50 5 tednikov in 1.50

Za Evropo je \$6.00

Imenite spodnji kupon, priložite potrebno vrsto denarja ali Money Order v platu in si naročite Prosveto. List, ki je vaša lastnina.

PROSVETA, SNPJ, 2887 So. Lawndale Ave. Chicago 22, Ill.

Priložite polnjam naročnino na list Prosveto vrsto \$

1. Ime Čl. družine št.

Naslov

Ustavite tednik in ga pripilite k moji naročnini od sleditih članov moje družine:

2. Čl. družine št.

3. Čl. družine št.

4. Čl. družine št.

5. Čl. družine št.

Mesto Družina

Nov naročnik ☐ Star naročnik ☐

GIGANT

Odlomki iz romana "Drugi dan"

Ilya Ehrenburg

(Nadaljevanje)

Slabi so bili prvi vtisi, ki jih je dobila Irina v šoli. Ko je prišla prvič k pouku, so otroci tulili: "Sedaj nimamo rušine, sejo imamo!" Vsedla se je v zadnjo klopi in molčala. Ni hotela biti nasilna. Nato je vstal rdečelas paglavci in pričel govoriti: "Obravnavati moramo problem prehranjevanja. Večraj sem dobil juho in v njej črva. Čemu dobivamo juho s črvi? Dalje: strežnice nam mečejo krožnike kakor pom! Imam tudi nekaj pritožb, kar se pouka tiče. Matematično so nam podajali za tri ure. Nič čudnega, če nastopi preobremenjenost! Peta skupina lani sploh ni imela nemišine, nam jo pa vsiljujejo! Kdo jo bo rabil? Dva umivalnika sta samo in pri njih tista prokleta kača! Umivati se sploh ni mogoče. Mila ne dobivamo. Marja Sergejevna nam je ošabno zabrusila, da ga sploh ne rabimo, ampak da ga le uničujemo. Ivan Nikolajevič poučuje svoj predmet kot da bi bil pravi

V.

nasprotnik revolucije. Čemu nam vsiljujejo zgodovino? Kot da bi nas zanimala! Predlagam, da v znak protesta zapustimo šolo!"

Rdečelasec je bil Kostja. Očitno je bilo, da je bil on poglavar vsega razreda, kajti vsi so mu bili poslušni. Ko je majhno dekletce opozorilo svoje sošolce, da se na zborovanju ne sme kritizirati učnega načrta, so soglasno planili nanjo: "Mauka, qbrisi si nos!" "Uči se sama, če se ti ljubi!" "Uh, ti 'derdidas'!"

"V Ivana Nikolajeviča je zateleban!" Dekletce je zardelo in zaklicalo: "Lenobe ste!" Miška, ki je sedel v zadnji klopi poleg Irine, je vstal in zabundal: "Predlagam, da začnemo s kršitvijo discipline, predlagam majhno rabuko." Kar je sledilo, je bilo vse prej kot zborovanje. Miška je pomazal Maukin hrbet s kredom. Irini je priletela v obraz umazana čunja. Otroci so, od nekdaj privlekli mačka. Maček je sopihal in evillil. V kotu je tulil majhen pobalin, češ, da mu je nekdo čr-